



Utbildningsdepartementet

103 33 Stockholm

## Betänkandet (SOU 2011:58) ”SKOLANS DOKUMENT – insyn och sekretess”

Svenska Tidningsutgivareföreningen (Tidningsutgivarna) har getts tillfälle att yttra sig över rubricerat betänkande och får anföra följande.

### 1) Övergripande synpunkter

Tidningsutgivarnas generella inställning är att offentlighet bör vara huvudregeln och att avvägningen mot den enskildes rätt till personlig integritet måste ske med omsorg. Det är viktigt att öppenheten säkerställs, såväl för att garantera det allmännas insyn som för den enskildes bästa och rättssäkerhet. Det gäller inte minst inom skolväsendet, där öppenhet är ett viktigt instrument för att kunna granska att barn och elever har fått det stöd och den hjälp som behövs i det enskilda fallet.

Enligt vår uppfattning är det därför viktigt att sekretess endast införs eller skärps då det finns ett verkligt och väl grundat skäl. Vi kan inte finna att utredningen påvisat detta och har därför med förvåning tagit del av förslagen till skärpt sekretess på området.

### 2) Ökad dokumentationsskyldighet som grund för ökad sekretess?

Av utredningen framgår bl a att dokumentationsskyldigheten i skolan har ökat och att det är denna skyldighet som har föranlett förslaget om skärpning av sekretessen.

Under rubriken 4.7 på sidan 96 går att läsa om en rapport från Skolverket angående hur den individuella utvecklingsplanen används. Slutsatsen var bl a att de individuella utvecklingsplanerna inte motsvarade ställda förväntningar när det gällde att beskriva elevernas sociala och kunskapsmässiga utveckling etc., i relation till målbeskrivningarna i läroplanen.

I rapporten anges vidare att det förhållandet att dokumenten blir allmänna handlingar innebär att elever, vårdnadshavare och lärare av integritetshänsyn avstod från dokumentationen. Det rådde stor osäkerhet när det gällde

dokumentens hantering och arkivering. Ett antal kommuner ansåg emellertid att problemen med sekretessfrågan inte aktualiserades särskilt ofta eller att man funnit tillfredsställande lösningar på de problem som förekom.

Skolverket angav däremot i ett yttrande att det på grund av den ökade dokumentationsskyldigheten fanns anledning att överväga utökad sekretess. I ett annat yttrande från myndigheten stod att nya arbetsformer i skolan, dvs. ökat samarbete mellan olika personalgrupper, gjorde att behovet av att sekretessbelägga känsliga uppgifter blev större. Om integritetsskyddet för eleven inte stärktes fanns risk att individuella utvecklingsplaner och åtgärdsprogram inte skulle innehålla sådan individanpassad information som behövdes.

Enligt Tidningsutgivarnas mening är detta fel väg att gå. Problemet löses inte med en inskränkning av offentlighetsprincipen på skolans område utan genom att skolans personal utbildas i sekretesslagstiftningen och dess tillämpning. Det gäller i synnerhet som det är av största betydelse att personal inom skolväsendet har kunskap om när sekretessen får brytas, t ex i fråga om anmälningar till socialtjänsten eller liknande.

### 3) Otillräckligt sekretesskydd i övrigt?

I övrigt framgår det inte av utredningen vilka uppgifter som finns i utvecklingsplanen som har ett otillräckligt sekretesskydd och som i så fall föranleder en skärpning av sekretessen. Utöver Skolverkets rapport som kommenterats ovan förs inga resonemang om vilka uppgifter som saknar nödvändigt sekretesskydd.

På s. 142 kan man läsa att *"...typiskt sett känsliga uppgifter förekommer i begränsad omfattning"* i de individuella utvecklingsplanerna. På s. 153 uppges att det enligt utredningens mening *"...finns uppgifter av mindre känsligt slag i en inte obetydlig omfattning"* i individuella utvecklingsplaner, åtgärdsprogram och annan dokumentation i skolan.

Tidningsutgivarnas uppfattning är mot den bakgrunden att utredningen inte beskriver några problem som behöver lösas genom en lagändring från rakt till omvänt skaderekvisit. En lagändring skulle möjligen kunna ha övervägts om dokumentationen innehöll typiskt sett känsliga uppgifter i stor omfattning.

Utredningen visar dock inte på omständigheter eller förhållanden som ger stöd för detta. Om man inte vet vilken typ av uppgifter som den föreslagna skärpningen avser att träffa så är det omöjligt att väga eventuella risker för integritetskränkningar mot det grundlagsskyddade intresset av insyn i dessa för skolan centrala dokument.

Tidningsutgivarna noterar att utredningen inte närmare diskuterar hur lagändringen kommer att påverka möjligheterna för enskilda och medierna att granska skolans verksamhet. Det är en brist eftersom allmänhetens intresse av insyn alltid bör avvägas vid sekretesslagstiftning.

Det ska också framhållas att brister i det särskilda stödet för elever är ett av de absolut vanligaste skälen till att skolor anmäls till Skolinspektionen. Det framgår av skolinspektionens anmälningsstatistik för 2010 och för första halvåret 2011 som redovisas på myndighetens hemsida. I dessa situationer är insynen viktig och det vore därför olyckligt att införa en närmast total sekretess för uppgifter i de åtgärdsprogram som ligger till grund för det särskilda stödet till elever.

#### 4) Några exempel som talar mot ökad sekretess

Det är lätt att med konkreta exempel åskådliggöra hur insyn i åtgärdsprogrammen och andra dokument i skolan kan vara av stort allmänintresse.

##### a) Uteblivna åtgärder

En flicka i årskurs nio blir så svårt mobbad att hon inte orkar gå till skolan. Hon skolkar mycket och missar hela årskursen. Dokumentationen i åtgärdsprogrammet visar att skolan känt till att flickan mobbats sedan hon började på högstadiet men att inga åtgärder har beslutats.

En pojke i årskurs fyra är aggressiv. Han slår och sparkar andra elever. Dessutom fungerar han dåligt på lektionerna. Skolan känner till att pojkens föräldrar har alkoholproblem och att han lever i ett otryggt hem men ingen anmälan görs till socialtjänsten.

##### b) Likabehandling av elever

Två elever som går i samma skola har en likande inlärningsproblematik och skolan beslutar om åtgärdsprogram. Dokumentationen visar emellertid att en av eleverna har fått ett mer omfattande och resurskrävande stöd.

Ytterligare en elev på skolan har samma typ av inlärningssvårigheter. Elevens föräldrar vill att skolan ska sätta in en viss stödåtgärd men får svaret att skolan inte beviljar den typen av åtgärd eftersom den är för resurskrävande. Föräldrarna kan motbevisa skolan genom att ta del av åtgärdsprogrammen för eleverna i exemplet ovan.

##### c) Allmänhetens granskning

I en statlig utredning (SOU 2010:95) konstaterades att det finns bristande professionell standard i dokumentationen av elever. Uppgifterna kunde vara irrelevanta eller så ofullständiga att de gav tolkningsproblem. En journalist begär ut ett antal åtgärdsplaner som har upprättats vid skolor i olika kommuner för att granska dokumentationens utformning och överensstämmelse med gällande rekommendationer.

## 5) Sammanfattningsvis

På senare år har medierna rapporterat om barn och ungdomar som farit illa i skolan. I åtskilliga fall har man kunnat visa på skolans underlåtenhet att vidta åtgärder. Frågor som rör utbildningsväsendet har av uppenbara skäl stort allmänintresse. Att inskränka möjligheterna för enskilda och medierna att granska förhållandena i skolan är minst sagt olyckligt. Att skälet till skärpningen dessutom förefaller vara skolpersonalens osäkerhet och ovana att hantera sekretesslagstiftningen på området är inte en godtagbar orsak.

Mot den bakgrunden avstyrker Tidningsutgivarna utredningens förslag om att skärpa sekretessen för uppgifter om enskildas förhållanden i åtgärdsprogram, individuella utvecklingsplaner och elevstödjande verksamhet i övrigt.

Stockholm den 17 januari 2012

Per Hultengård

Alexandra Lundvik